

1008 36 lap 20  
J e g y z ő k ö n y v 1954

felvétel 1951. június 23.-án a Művészeti Szövetségek Házában a Magyar Színház és Filmművészeti Szövetség kommunista aktivájának ülésén.

Szilágyi Bea: Üdvözlöm a Színház és Filmművészet és a rokon szakmák kiküldöttjeit, az MDP. kiküldöttjét, az elnökségre javasolom: Simon Zsuzsa, Gábor Miklós, Gáspár Margit, Kiss József, Szendrő Ferenc, Bozoky István, Révai Dezső, Ladányi Ferenc, Illés György elvtársakat.

A tagság elfogadja.

Simon Zsuzsa: Szerettel üdvözlöm az elvtársakat. A Szövetség életében fordulatot jelent ez a mai nap, amikor a kommunista pártaktiva alakuló ülése. Ennek jelentőségéről Gábor Miklós elvtárs fog beszélni beszámolójában. Felkérem Gábor elvtársat tartsa meg beszámolóját.

Gábor Miklós: Pártunk Központi Vezetőségének Agit. Prop. Bizottsága megvizsgálta Szövetségünk munkáját és megállapította ennek a munkának eredményeit és hiányosságait. Az Agit. Prop. Bizottság, hogy biztosítsa a Szövetség további jó munkáját és a Szövetségben a Párt vezetőszerképének érvényesülését, elhatározta a Szövetségben a pártaktiva létrehozását, és a következő elvtársakat bízta meg a pártaktiva vezetésével: Bozoki István, Fehér Imre Gábor Miklós /titkár/ Horvai István, Horváth Ferenc, Illés György, Ladányi Ferenc, Simon Zsuzsa, Szendrő Ferenc, Szilágyi Bea.

A pártaktiva megalakulása döntő fordulat kell, hogy legyen a Szövetség életében, az első lépés abban a munkában, melynek eredményeképpen Szövetségünk valóban be tudja majd tölteni feladatait. Mik ezek a feladatok? Művészetünk elvi kérdéseinek munkaközösségében, vitákban, ankétokban való tisztázása, a Szovjetunio és a népi demokráciák eredményeinek, módszereinek rendszeres ismertetése, haladó nagyműveink építése, a művészek szakmai, ideológiai fejlődésének segítése, a hivatásos művészek és a kulturális tömegmozgalom kapcsolatainak kiszélesítése, elmélyítése, a Szövetségek Házában a klubélet kialakítása. A Szövetség feladata, hogy a színház és filmterület legjobbjaait bevonva az elvi munkába, fokozza a harcot a pártszervezés érvényesítéséért művészetünkben, fokozza és vezesse a harcot az eszmélet és művészi színvonal állandó, rendszeres emelkedéséért.

Az, hogy a Szövetségben eddig nem jött létre pártaktíva, hogy a Párt vezetése csak egy-két, a Szövetség vezetőségében dolgozó kommunista munkáján keresztül érvényesült, eddig is egészségtelen helyzet volt, a Szövetség vezetőségének egyik legsúlyosabb mulasztása, a további hibák talán legfontosabb kiundulópontja. Elsősorban éppen a pártaktíva hiányának köszönhető, hogy a Szövetség csak kisrészben teljesítette feladatait és mindeddig nem felelt meg azoknak a követelményeknek, melyekért létrejött.

A Szövetség munkáját nem vizsgálhatjuk egész színházi és filmművészetünk állásától elszakítva, Szükséges, hogy előbb, ha nem is részletes, nem is átfogó, de legalább vázlatos képet kapjunk színházi és filmfrontunkról.

Eredményeink nagyok. A legfőbbeket Révai elvtárs is megállapította kongresszusi felszólalásában.

Az államosítás előtt színházaink tele voltak "burzsoá szeméttel". Sartre, Cocteau, és a nyugati dekadens művészek más kártékony, lényegében a nyugati imperialista ideológiát közvetítő termékei ellepték nemcsak a kapitalista kézben levő magánszínházak színpad-jait, de még a kommunista vezetés alatt levő Nemzeti Színház és kamaraszínháza műsorán is érezhető volt néha a burzsoá befolyás. Egy-két előadástól eltekintve, melyek elsősorban a Madách, majd a Belvárosi Színházban kerültek színpadra, a Nemzeti Színház egyedül tartotta jóformán a frontot, egyedült harcolt a kritikai realizmus és a szocialista realizmusért.

Az államosítással egycsapásra megváltozott a helyzet. A Párt irányításával döntő változás történt, szovjet és új magyar darabok hoztak új szellemet, friss levegőt a színházakba és a nézőteret új, dolgozó közönségünk foglalta el.

Művészeink a nép felé fordultak, vagy kezdenek a nép felé fordulni - állapítja meg Révai elvtárs. Az új, szocialista nőssel való találkozás, az új közönség, az új szellemű darabok megváltoztatták művészeinket is. Új tehetségek tűntek fel, nagyrésztben a dolgozó nép soraiból, a régi művészek pedig nagyot fejlődtek és legtöbbjük magasszínvonalu, áldozatos munkával segíti új színházi kulturánk építését.

Révai elvtárs felsorolta filmjeinket: A Talpalattnyi földet, a Ludas Matyit, a Kis Katalint, a Különös házasságot, felsorolta új drámáinkat: Mándy Éva, Fenér Klára, Földes, Háy Gyula darabjait, melyek hiányosságaik ellenére is megérdemlik, hogy búszakességeinknek nevezzük őket.

Dramaturgiánk fejlődését elsősorban azokban az elkészült, vagy félig elkészült magyar darabokban mérhetjük le, melyek színnázaink jövő évi műsortervében szerepelnek. Mindannyian ismerjük azokat az eredményeket, melyeket az új magyar darabokért folytatott harcban a Belvárosi Színnáz elért. De ebben a szezonban a Nemzeti Színház, mely őszei komoly bírálatot kapott ezen a téren elkövetett mulasztásaiért, is behozta lemaradását.

A szovjet módszerek részleges alkalmazásával nagyot fejlődött színjátszásunk, előadásaink, filmjeink művészi színvonala, pártossága. Különösen szembetűnő ez a vidéki színházak munkájában, melyeknek életében talán a legnagyobb változást hozta az utolsó két év.

Megszületett a szovjet operettek termékenyítő hatása alatt az új magyar operett, melynek legkiválóbb eredménye eddig az Aranycsillag. A könnyű műfaj eszmei és művészi színvonala is állandóan emelkedik.

Mind több művésznünk - köztük párttagok és pártönkivüliek egyaránt - talál eleven, élő kapcsolatot az üzemi munkássággal a patronáló mozgalmon keresztül, olyanok is, akik eddig visszahúzódtak minden párt, vagy mozgalmi munkától. Elég itt emlékeztetni arra a lelkesedésre, mellyel idén tavasszal a Néphadsereg számára adott műsorokba kapcsolódtak be művészeink.

Művészi eredményeinkkel együtt tett bizonyos fejlődést színházaink és a filmgyár belső élete is, megnőtt, megjavult a színészek, rendezők felelősségérzete, munkaerkölce.

Lehetetlen néhány szóval, röviden képet adni arról a nagy fordulatról, változsról, amit az utolsó két év színház és film-életünkben jelentett. Lényegében művészetünkben eltűntek a nyílt ellenséges irányzatok, a nyugati, rothadó művészet termékeinek helyét szovjet, magyar népi demokratikus és klasszikus műsor foglalta el és éppen ezért új közönségünk magáénak érzi, szereti az új színházat, az új filmet.

Ezekben az eredményekben Szövetségünknek nincs akkora része, mint kellene.

Szövetségünknek vannak eredményei. Elsősorban az őszi konferencia, melyen színnázi életünkben először érvényesült szélesebben a kritika-~~inkritika~~, ahol először tisztáztunk olyan fontos elvi kérdéseket, mint a kettőskötöttségű hős, a kritikai, színházaink helytelen irányainak kérdése stb. A konferencia közvetlen gyakorlati segítséget adott a további munkához, ami megmutatkozik dramaturgiáink, rendezőink, színészeink munkájában, de aminek olyan konkrét eredménye is van, mint Háy Gyula Élet hídjai című darabja. A konferencia komoly eredményeket ért el a burzsoáz befolyás



elleni harban, amit megmutatott például Várkonyi és Apáti ott elhangzott önkritikája. A konferencia színnázainkban, filmművészeink közté fellendítette a tanulásvágyat, az elméleti kérdések iránti érdeklődést.

A Szövetség eredményeihez kell számítanunk azokat az elvi harcokat, amelyeket elsősorban Major és Horvai elvtársak<sup>a</sup> szocdem, a kispolgári szellem ellen vittek, vagy a szektaszellem, a pártonkívüli művészek elriasztása, mellőzése ellen.

Részben a színházi konferencia eredményeképpen javult valamit a káderekkel való foglalkozás, a fiatalok nevelése.

A Szövetség több olyan vitát tartott, melyek nem csak a színházak alkotómódszereiben eredményeztek javulást, de kihatottak a színházak belső kritikai szellemére is.

A Szövetség folyóiratának megindulása is eredmény, a folyóirat fejlődik a tervszerű elvi munka felé.

Az utóbbi időben megalakított vidéki, patronázs és Sztaniszlavszkij kör bizottság aktívabbá tette a Szövetség életét, megindított valami alkotó munkát.

De ezek az eredmények csak részleteredmények és nem is a legfontosabb területeken érték el őket. A Szövetség feladatai túlnyomórészt nem teljesítette, nem tudott művészetünk elvi munkájának hajtóerejévé, irányítójává válni.

Színházi frontunk képe nem egységes. Egyes színnázaink, művészeink, a színház és a film, a vidék és Pest elszakadtak egymástól. A kis színházak fejlődése nem egyenletes, akadozik, műsoruk és előadásaik nivója gyakran nem üti meg a megfelelő mértéket. Elég a Diplomátákra gondolni, vagy az Ifjúsági Színház kényszerűségből elmaradt magyar premierjére. A színészi ábrázolás ezekben a színnázakban sokszor felületes, sematikus, a rendezés elnagyolt.

Művészeink kapcsolata dolgozó népünkkel felületes, lényegében még mindig nem eleven, alkotó kapcsolat, sok művészünk van, aki még nem is érzi ennek szükségességét.

Dramaturgjaink elméleti felkészültsége, kapcsolat az étettel nem elég mély, még mindig "Szempontjaik" vannak, melyeket kívülről aggatnak a darabokra, maguk sem ismerik az az életet, melynek ábrázolását az íróktól megkívánják.

Legerősebb talán az elméleti lemaradás filmszakembereinknél, ahol megnehezíti a helyzetet, hogy a rendelkezésre álló elméleti anyag is kicsi. Filmrendezőinknek a színészekkel való munkájában is sok a hiányosság.



A színházak belső szelleme, a kollektívák gyengék, és ugyanez áll a filmgyárakra is. Még mindig ott van közöttünk az elzárkózás, a gyanakvás, a bizonytalanság, a félelem, a sértődöttség, a kiszolgáltatottság érzése, a suttogás és a rémhir, még mindig összecsapódnak, szétverődnek és másról megint újjáalakulnak közöttünk a klikkek különböző előjellel és különböző résztvevőkkel.

Elmaradásunk elsősorban világnézeti elmaradás. Szakmai eredményeink, filmjeink, előadásaink sikere elhomályosítja előttünk a politikai, elvi munka fontosságát, ami pedig további művészi fejlődésünknek, további művészi, szakmai eredményeinknek is biztosítéka lenne. "Írálatainkban tulnyomó az öncélú, csak szakmai kérdéseket érintő szempont és legtöbb művésznünkben él a bevallott, vagy be nem vallott meggyőződés, hogy a "a művészet minden, a politika, az "elmélet" csakaszután jön - ha jön". "em él még művészeinkben az a tudat, hogy művészetünk célja: kulturforradalmunk segítése, a békéért, a szocializmusért vívott harcban való részvétel a művészet eszközeivel.

A Szövetség feladata lett volna, hogy ezt az eszmét, elvi érdeklődést felkeltse, ébren tartsa művészeinkben, hogy megmutassa az összefüggést népünk nagy, országos céljai és napi művészi munkánk között.

Az egyik legfontosabb eszköz erre és egyben alkotómunkánk művészi színvonalának emelésére is a szakmai és ideológiai továbbképzés, a Sztaniszlavszkij körök munkája lett volna. De a Szövetség nem dolgozta ki a Sztaniszlavszkij körök tanrendjét, azok egyes színházakban irányítás nélkül, egyes színházakban, pl. a Nemzeti Színházban, egyáltalában nem működtek. Az így szabadjárá hagyott Sztaniszlavszkij körök működése sokszor inkább lejáratra, mint népszerűsítésre a Sztaniszlavszkij módszert, amit találoan mutatott meg az Ifjúsági Színház pamflettje. A szovjet szindarabokat színházaink /sokszor csak mint kötelező olvasmányt/ megfelelő számban tűzték műsorra, de a Szövetség nem ismertette tervszerűen, alaposan sem a szovjet művészet, sem a népi demokratikus országok művészetének eredményeit, módszereit, ebben az irányban legfeljebb egyes kísérletek történtek. Így aztán, bár a szovjet művészetet színházainkon általánosságokban elismerik, színházban és filmnél egyaránt jelentkezik, hol nyíltan, hol burkoltan az u.n. "objektív" szemlélet, amit egyik pártönkivüli művészünk így fejezett ki: "én nézek jobbra is, meg balra is." Jelentkezik ez úgy is, hogy a szovjet művészet eredményeiben Pl. Oroszov, vagy a nagyszerű szovjet ballettben, nem a szovjet művészet magasabbrendűségét vesszük észre, hanem valami polgári értelemben vett "orosz lélek" nélysegeit. A Szocializetról nyilatkozott egyik vezető művészünk úgy,

hogy "mi ezen már túl vagyunk, a mi munkásaink ennél érettebbek"- Ez a művész nem vette észre a Bodzaliságban a szovjet ember nagyszerű tulajdonságait, nem vette észre a darab mély eszmei tartalmát, - és éppen a magyar munkásosztályra hivatkozott, hogy mégiscsak "haladónak" tűnjön fel. A nacionalizmusnak a l'art pour l'art-nak ilyen meggyílvánulásai még gyakoriak. Beszéltem olyan filmesekkel is, akik a Berlin elestéből legjobban egy technikailag nem egészen pontos vágásra emlékeztek.

Elméletileg ezen a téren jóformán semmi sem történt, a gyakorlatban egy-egy rendező munkája nyomán részletekben alkalmazzuk a szovjet módszereket, de sem színházaink, sem rendezőink között nem alakult ki rendszeres, kritikai alapon álló tapasztalatcsere, annál kevésbé színészeink közt. Azzal, hogy elméletileg jóformán semmit sem foglalkoztunk a szovjet tapasztalatokkal, egyben lemondunk arról a politikailag nagyjelentőségű nevelőmunkáról is, hogy a szovjet művészet magasabbrendűségén keresztül is ~~színházaink~~ erősíthetjük volna a proletárinternacionáliszmus szellemét, a Szovjetunio iránti szeretetet a színházak és film dolgozóiban. Ebben persze nagy szerepe van annak, hogy az agyonzsúfolt munka nem ad időt a kellő elméleti munkára, hogy művészeink nagyrésze időhiány miatt a legkiválóbb szovjet filmeket sem tudja megnézni. De az is kétségtelen, hogy művészeink egész sora nem is látja a szovjet művészet hatalmas jelentőségét, nem is érdeklődik iránta, tartózkodással, sőt, egyesek idegenkedéssel nézik még ma is. Pedig sok példa mutatja, hogy a szovjet redmények közvetlenül is hogyan hatnak ki művészeink fejlődésére, elég, ha Gellért Endre Revizor rendezésére utalok, aki a Revizort a Szovjetunióban látta.

Bár a konferencia anyagában döntő súlyuk volt a dramaturgiai kérdéseknek, a Szövetség a konferencia után sem végzett jóformán semmi munkát ezen a téren. A dramaturg-kritikusi tanfolyam, amit a konferencián a Szövetség vezetősége beígért, nem indult meg, ugyanugy, mint a Sztaniszlavszkij körök sem. A Szövetség nem foglalkozott az új magyar dráma, a haladó nagyművek feltárásának kérdésével, nem segítette a dramaturgokat gyakorlati munkájukban.

Leggyengébb a Szövetség munkája a film területen volt, Bár a film népünk nevelése szempontjából egyik legfontosabb művészet, a Szövetség munkája itt csak névleges volt, sem a vezetésben, sem a napi munkában semmi komoly hangsúlyt nem kapott. Ezért felelősek a vezetőség filmes tagjai, Kiss és Máriási is. A film szakemberek idegenkedve nézték a Szövetséget, a színházi szakemberekkel szemben

valósággal alsóbbrendűségi érzés, sértődöttség alakult ki bennük. Nem sikerült velük megértetni az elvi kérdések fontosságát. A filmszakosztály vitái egy-két kivétellel, amilyen például a Szabóné vitája volt, kincstáriak voltak, azokra nem sikerült mozgósítani sem a színészeket, sem a kritikusokat. A vitákat ötletszerűen állították össze, a filmeket önmagukban nézték, nem pedig mint filmművésztünk fejlődésének egy-egy állomását, így nem is tudtak filmgyártásunk felé perspektívát mutatni. Nagyon jellemző az, hogy Pudovkin elvtárs a Szövetségben egyetlen megmozduláson vett részt, a Dalolva szép az élet vitáján, ennek a nivója szinte egyedülálló a Szövetség vitái közt. De sem azelőtt, sem azután a filmeknek jóformán sohasem sikerült találkozniuk, Pudovkin elvtárral, a filmgyárban valóssággal eldugták előlük. A film-viták, a Szövetség vezetőségének tagjai sem jelentek meg. A filmterületet külön meggyengítette, hogy maga is két részre szakadt: dokument és játékfilmre, melyeknek alig volt egymással kapcsolatuk.

A Szövetség munkája szinte semmit sem jelentett a film és színházi dolgozók számára, akik pedig közben egy sor olyan kérdés megoldását, megvitatását követelték, melyeknek megoldása elsősorban a Szövetség feladata lett volna. Dem a munkára, sem a vitéken való részvételre nem sikerült mozgósítani a Szövetség tagságát. A megalakulás utáni első hónapokban még megnyilvánult valami érdeklődés, de akkor még a tagság nem volt tisztában a Szövetség feladataival és céljaival. A konferencia után pedig a munka teljesen leállt. A tagok nem is tudják, hogy mit jelent a Szövetség tagjának lenni. Összetévesztik a szakszervezettel és színészegyeztetési és gázsikérdésekkel fordulnak hozzá, csak onnan tudják, hogy egyáltalában tagok, hogy tagdíjat kell fizetniük. A vitákon nemcsak a kritikusok nem jelentek meg, de még a megvitatott darabok főszereplői sem, mint pl. a Ljubov Jarovájá, a Szabad a pálya, vagy a Nyári zápor, Mélyszántás vitáin. A Szövetség nem vetette fel munkánk igazán égető kérdéseit, így vitái, megmozdulásai teljes érdektelenségbe fulladtak. Azismertek voltak a fiongyárban és a színházakban a tömegével kiküldött körlevelek, melyeknek végső célja a szemétkosár volt, de ez a bürokratikus "szervezés" nem pótolhatta a politikai előkészítést és a viták, megmozdulások tartalmát.

A Szövetségben nem alakult ki klubélet, sőt pl. a filmek szinte tudatosan elkerülték a szövetség épületének még a tájékát is. Az épület helyiségei barátságtalanok, elhanyagoltak, ez is elriasztotta innen a művészeket. A cseh és lengyel falműködöttség fogadása is közönybe fulladt és nem vált hasznos, építő tapasztalateserévé a baráti országok művészeivel - elsősorban a román előkészítés miatt.



A Szövetség folyóirata, melynek az lenne a feladata, hogy a Szövetség vezetőségét állandó kapcsolatban tartsa az eleven élettel, nem nyújtott és segítséget a művszek gyakorlati munkájában, túl sok volt benne a szintelen-szagtalan u.n. "elvi" cikk, a legutóbbi időkhig elszakadt a Szövetség vezetőségétől is, A folyóirat népszerűségét nem segítette elő, hogy drága és a terjesztésében is hibák vannak,

Azzal, hogy a Szövetség a konferencián ígérgette, aztán ezeket az ígéretek nem tartotta be, hogy volt, vállalt feladatokokat, aztán ezeket a feladatokat nem hajtotta végre, csak mégjobban elvesztette hitelét, a tagság bizalmát, csak mégjobban dezorganizálta a munkát. A viták, ha voltak, bátortalanok voltak, három-négy ember, elsősorban a szövetség vezetőinek gyakran kincstári jellegű felszólalásaival, nem voltak közérthetőek, gyakran előkészített hozzászólásokkal.

A Szövetség munkájának eredménytelenségéért nem lehet teljes egészében a tagság elméleti közömbösségét, vagy a túlterheltséget okolni. Eppen a vezetőség feladata lett volna, hogy ezeket a gátakat áttörje. A hibákért, hiányosságokért elsősorban a Szövetség vezetősége felelős: Major, Horvai, Ladányi, Kiss, Fábri, Cserés Tibor.

A vezetőségből teljesen hiányzott a szervezettség, a pártszerű fegyelem, a mulasztások miatt senkit sem voltak felelőségre, hiányzott az ellenőrzés, a munka széthullt, rendszertelenné vált. Maguk a vezetőségi tagok sem érezték fontosnak saját terveiket /ha voltak ilyenek/, mellékes feladatnak tekintették a gyakorlati munkájuk mellett, belenyugodtak az eredménytelenségbe. A vezetőségben nyugodt, poshadt és békés hangulat uralkodott. Nem tisztázták még az egyes tagozatok céljait sem /pld. a filmrendezői és szcenikai tagozat/, a tagság alulról jövő javaslatait, pl. a filmesek részéről a tagrevizióra vonatkozó kérést nem vették figyelembe. A szakosztályok tagságát nem hívták össze, hogy beszámoljanak munkájukról. Volta vezetőségnek olyan tagja, aki legfeljebb egy-két ülésen vett részt és olyan is, aki azt sem tudta mi a feladata, pld. Ladányi és Gobbi. Jellemző, hogy a konferencia után szeptembertől februárig a Szövetség vezetősége egyszer sem ült össze. Horvai elvtárs telefonon beszélt meg az éppen aktuális feladatokat Fenyő úrral, az adminisztratív titkárral.

A vezetőség tervezzerűtlenül dolgozott, néha teljesen terv nélkül, de legfeljebb egyhónapos tervekkel, ezek viszont sokszor megvalósíthatatlanul tulzsufoltak voltak. A Szövetség vitái, munkája az események nyomában kullogott, a Szövetség nem vezetett, nem volt perspektívája. A vezetőségi üléseket us ötletszerűen hívták össze, az ülések eltolódtak, elmaradtak. A vezetőségi üléseket nem készítették elő, ott sem a gyakorlati, sem az elvi munka legfontosabb kérdéseit nem vitatták meg. Ha Major és Horvai elvtárs nem dolgozott a Szövetségben, az egész munka leállt.

Nagyon helyese mondta Szirtes Ádám a kongresszusi beszámoló ülésen, hogy a Szövetségből hiányzott a forradalmi szellem. Nemtörődomség, por lepett mindent, mint egy elnagyott várkastélyban.

Mindebben természetesen közrejátszottak objektív okok, elsősorban, mint említettem, a túlterheltség. De az objektív körülmények nem mentesíthetik a vezetőséget felelőssége alól-

A Szövetség hibáinak főoka, hogy az egész színházi életünkben megnyilvánuló klikkszellem, melyet elsősorban Major és Horvai elvtársak képviseltek, a Szövetség munkájára is kihatott. Lányegében Major és Horvai elvtársak képviselték a Szövetséget a vezetőség többi tagjai legfeljebb statisztáltak nekik. A vezetőség régen megtárgyalt eldöntött kérdéseket hagyott csak jóvá, az elnökség, bár kiváló művészekből állt, csak valamiféle gitt-egylet szerepét töltötte be. Ez volt a főoka, hogy a Szövetségben nem folyt eleven, harcos elvi munka, hogy a Szövetség életéből, a vezetőségen belül is, hiányzott a kritika- önkritika.

Major elvtárs rossz viszonya a kritikához közismert volt a színházi világban, már a Nemzeti Színházból is. Nemcsak abban nyilvánult ez meg, hogy "ledorongol" /erre a Szövetségben nem is igen volt példa/, nem is csak abban, hogy nem fogadta meg azt a bizonyos öt százalék igazat a kapott bírálatokból. Ezeknek a bírálatoknak, akár a Nemzetire, akár a Szövetségre vonatkoztak, jóval több igaz magjuk volt, mint 5%, még akkor is, ha a személyeskedés bepíszkította őket. De félt a tagság Major és Horvai egymást megértő, másokat lenéző pillantásaitól. Bár a viták nem győzték meg őket, a párttagok és pártönkivüliek jórésze félt a véleményét kimondani. Ideológiai elmaradottsága miatt félt "nem vonalas" nézeteiről beszélni. Ez nem jelentette azt, hogy Major és Horvai kitűnő vitakészsége eltakarta előttük a hibákat. Vagy elősegíthette-e a bírálat kibontakozását az, hogy Major a kongresszusi beszámoló ülésen éppen a klikkveszélyről szóló részt idézte kommentár nélkül Révai elvtárs hozzászólásából, aztán gyorsan másról beszélt? Elősegíthette-e a bírálat kibontakozását az, hogy a Nemzeti Színházban gyakran uralkodó anarchikus állapotokról a színházi világban csak auttoztak, de azokról a

Szövetségben jóformán szó sem esett?

Fel kell tárnunk őszintén és ~~hímnélesen~~ a hibákat, csak így lesz szabad a kritika; csak így nő meg a Párt iránti bizalom. Majornak és Horvainak hitelt érdemlő önkritikát kell gyakorolniuk, csak így és akkor lesz teljes velük szemben a bizalom a művészek részéről, csak így szűnik meg az, amit Ladányi így fejezett ki: "Majornak sikerült általános bizalmatlanságot kiverelkednie maga iránt."

Ezt a bizalmatlanságot csak fokozta, hogy a tagság úgy érezte, sokszor Majornál os fellelhetők ugyanazok a hibák, melyek ellen harcolt: az ösztönösség, a bohémság, az anarchia és nem ok nélkül az volt a véleményük, hogy elsősorban Majornak magának kell kijavítania ezeket a hibákat, akkor majd eredményesebb lesz a harca velük szemben másoknál is.

Major és Horvai sokszor segítettek tisztázni színházművésztünk elvi kérdéseit. Mégis elsősorban az ő rossz munkamódszerük, kapkodásuk, felületességük, az improvizáció, az elmélyedés nélkül hozott határozatok okozták a Szövetség munkájának tervszerűtlenségét, azt, hogy a Szövetségben annyi elvi kérdés maradt tisztázatlan. Ugyanakkor, mikor Major a színpadon harcolt a színészek ösztönössége ellen, ő maga olyan darabokat bírált, melyeket csak hírből, vagy részletekben ismert. Olyan kérdésekben foglalt állást, melyeket nem tanulmányozott alaposan. Harcolt az ösztönösség ellen, de pártiskolára küldéséig ő maga is csak felületesen kiragadott részleteket ismert igazán a marxizmus-leninizmusból. Ezeket ugyan helyenként tehetségesen alkalmazta, de ez a felületesség bizonytalanságot, tévedéseket okozott munkájában és amikor a tévedések nyilvánvalóak lettek, gyakran elmulasztotta a megfelelő önkritikát. Horvai, bár sokat látott ezekből a hibákból, nyilván baráti elfogultságból, Major szakmai tudásának tulbecsüléséből, nem tárta fel ezeket őlesen, sőt, egy sor kérdésben lényegében átvette ezt a felületes és felelőtlen "munkamódszert. Így történhetett meg, hogy bár bizonyára mindketten ismerik Lenin elvtárs mondatát a filmről, ezzel a kérdéssel szemben ilyen közönyösek voltak, és a filmmel egyáltalában nem foglalkoztak.

Ehhez az ösztönösséghez, vagy inkább felelőtleniséghez járult Majpr és Horvai önteltsége, szakmai arisztokratizmusa, mások munkájának lebecsülése, az a meggyőződésük, hogy a Párt kulturpolitikáját csak ők, vagy legfeljebb még egy-két elvtárs tudja csak igazán képviselni, hogy a fontos munkákat igazán jól csak ők tudják elvégezni. Innen eredt az, hogy mások munkájában elsősorban csak a hibákat látták, meg, azt, hogy miért nem alkalmasak egy-egy feladat elvégzésére, nem számitottak fejlődésükre és ezzel gyakran meg is akadályozták ezt. Elfelejt.



tették, hogy a kommunisták háznak az emberek fejlődésében, csak a burzsoázia hirdeti az ösztönök, az emberek változhatatlanságát. Major és Horvai magukban csaknem kialakították az első és másodrendű művészek, igazgatók, színházak valamiféle egészségtelen rendszerét. Így pl. Gáspár Margit kiváló eredményei az Operettszínházban valósággal meglepték őket, Nem látták világosan saját munkájuk eredményeit és hiányosságait. Végeredményében a káderek közt csak a zseniket keresték, márpedig "ártunknak és színházművészetünknek szüksége van azokra a kisebb tehetségu elvtársakra, művészekre is, akik jó kádernervelés mellett kiváló teljesítményt nyújthatnak. Ehhez az kell, hogy színnázi életünk vezetői, elsősorban Major és Horvai levetkőzzék önteltségüket, felhúzzák azt a vasfüggönyt, mely munkatársaik többségétől elválasztja őket. A bizalmatlanság, a lelketlen magatartás a káderekkel, a ledorongolás, a fölény, a cinizmus és guny csak megalkuvást, gyávaságot és bizalmatlanságot ül az emberekben. "Hagy az elvtársak valóban a kispolgári magatartás és hibák ellen küzdenek, meg kell változtatniuk munkamódszereiket, melyek gyávaságot, visszavonulást eredményeznek és ellenkezőleg, az elvi bátorságot, a helytállást kell állandó, rendszeres nevelőmunkával, a káderek mind szélesebb rétegeinek munkába való bevonásával elősegíteniük. Nekik is és színházi életünk minden vezetőjének meg kell tanulniuk, hogy egész népünk és vele a színházi dolgozók öntudata megnőtt, ezt nap, mint nap bizonyítják munkájukkal, állásfoglalásaikkal és megkövetelik, hogy a vezetők " ne lépjenek a tyukszemükre" anogy azt Sztálin elvtárs mondja. Nem diplomtizálásra, diplomata-módszerekre van szükség, nem "politizálgatásra", hanem politikára, a szö kommunista értelmében: a legszélesebb tömegek bevonására minden kérdés megvitatásába, eldöntésébe és ellenőztésébe. Nem titokban kell dolgozniuk a vezetőknek, egymásközt megvitatva munkájuk eredményeit, vagy hiányosságait, mint Major és Horvai tették, hanem óatran feltárva, a legszélesebb nyilvánosság elé vive, mert ez a módszer a nevelés egyik legfontosabb eszköze. A bírálóknak az ilyen "cyránói módszere": "Magamat megbírálom ha kell, de hogy más mondja, azt nem tűröm el", lényegében szintén csak az önteltséget takarja.

Ebből az önteltségből, szakmai arisztokratizmusból alakult ki Major és Horvai klikkje. A színházi terület ügyei lényegében csak egy-két kommunista ügyei voltak. Csak fokozta a művészek félelmét, idegenkedését az, hogy jóideig ehhez a baráti csoporthoz tartozott Berczeller elvtárs, a színházi főosztály volt vezetője és így azt éreztették, hogy szerződésük, vagy nem-szerződésük ügyében is ők döntenek.

Bizonyos, hogy ez a klikk nem azért alakult, hogy a Párt irányvonalátal szembenelyezkedjék, sőt valószínű, hogy az elvtársak legjobb kommjnista meggyőződésük szerint igyekeztek dolgozni. De Pártunk irányvonalához tartozik az is, hogy a vezetésbe mind szélesebb rétegeket vonjunk be, hogy új vezetőköt emeljünk ki. Ha tagjai azt is hitték, hogy helyes elvi alapon dolgoznak, hitük alapja ebben az esetben is az önteltség, a szakmai arisztokratizmus, a pártyszerűtlen módszerek voltak, egyáltalában nem helyes elvi alap. Alapja a baráti elfogultság volt, az elvtársi, munkatársi viszony helyett, a kölcsönös elnézés, különféle közös egyéni "ítélkezések". És a klikk olyasvalami, hogy ha nem is azért alakult hogy tagjai előmozdítsák egymás karrierjét, ha nem is tudatos, - végül mégis meggátolja a fejlődést az önkritikát, a klikk tagjai előtt egymásnoztartozást, a tömegekben pedig személyeskedést, személyi kérdéseket, pártyszerűtlen légkört és karrierizmust eredményez.

Különösen Major elvtárs körül, elsősorban a Nemzetiben, a személyi kultusznak, tömjénezésnek, a közös kibeszéléseknek és haverkodásnak polgári légköre alakult ki, nem pártszerű, nem bolsevik légkör, melyből a művészek többsége kimaradt, mely a művészek többségét távoltartotta, elidegenítette. Ez a baráti társaság Major megjegyzéseit visszhangozta, ezek a megjegyzések eljutottak színházi életünl minden zugába, és bizony nem mindig voltak a legsikerültebbek. Alexej Tolsztoj "Kenyér" című regényének van egy mondata: "Egy-egy sikerült kifejezés több kárt okozhat, mint egy hathüvelykes tarack telitalálata". Ezt a regényben egy trockista kártevő mondja a másíknak. De Sztálin elvtárs arra tanít, hogy nekünk az ellenségtől is kell tanulnunk. És én azt hiszem, hogy számunkra, kommunisták számára ebből a mondatból az a tanulság, hogy hasonló kárt okozhat részünkről egy-egy sikerületlen megjegyzés is.

Azok, akik Major elvtárssal szemben ilyen elfogultak voltak, összetévesztették Major elvtársat a Párttal, ami bizony magával Major elvtárssal is megtörtént néha. Major és Horvai a színházi fronton sokszor képviselték jól a Párt álláspontját. De ugy is tekintettek rájuk, mint a Pártra és hováik nemcsak az ő személyükkel szemben, de magával a Párttal szemben is bizalmatlanságot keltettek. Sokszor nangoztatták azt, hogy a pártyszerűség érvényesítéséért küzdenek, de közben klikkszerűen dolgoztak és ezzel még a párttagok között is zavart keltettek.

Major és Horvai harcoltak a kulturális egységfrontért. Ennek megteremtése valóban a Szövetség egyik legfontosabb feladata. De a klikkszerű veze és talán legsúlyosabb következménye, hogy ez az

ORSZÁGOS ELVTÁRSÁN

egységfront nem alakulhatott ki igazán. Harcoltak a kommunista gég, a szektasszellem, a pártönkivüli művészek bármiféle mellőzése ellen. De közben pl. a Szövetség munkájában ők maguk mellőzték a pártönkivülieket. Hol vannak a pártönkivüliek a vitákról? Hol nyilvánul meg igazán az ő véleményük? Bár a gyakorlatban döntő szerepek voltak minnazi életünkben, a valóságban egy-két kommunista vezető politizált, irányított, a többiek, párttagok és pártönkivüliek szerepet kaptak, eljátszották, de anélkül, hogy a vezetés munkájába, a munka bármilyen értelemben vett kollektív irányításába és ellenőrzésébe bevonták volna őket. Valljuk be őszint, a pártönkivüli művészel egyrésze kényelmes, és igen előnyös helyzetnek tartja pártönkivüliségét, csaknem büszkékre, és az "egységfront" jelszavában ők csaknem jogcímet éreznek a különállásra, a kivételes bánásmódra. Csak szűken szakmai kérdésekkel hajlandók foglalkozni, nem érzik a közös ügy közös felelősségét, sőt párttagjaink egy jórszét, és gyakran éppen a legkiválóbbakat is, magukhoz vonzzák.

Dehát ilyen körülmények között megelégedettek voltak-e legalább a pártönkivüliek? Nem. Egyrészt élt bennük, és mindig jobban, az igény, hogy a szocialista építés többi területéhez hasonlóan, itt is bekapcsolódjanak minden munkába, amint ezt a kongresszus után a pártönkivüliek részéről beérkezett számos jó javaslat is bizonyítja. Másrészt bármilyen szerepet kaptak és játszottak is, hiába kaptak Kossuth-díjat és egyéb kitüntetések, nem érezték igazán a megbecsülést, azt érezték, hogy változatlanul "kispolgároknak" tartják őket, legfeljebb a tehetségesebb fajtából.

Senki sem kívánja, hogy Major és Horvai ne harcoljanak a kispolgári vélemények, a kispolgári magatartás minden maradványa ellen önmagukban is, másokban is, nem utolsósorban vezető művészeinkben, a színpadi munka közben és magánéletben egyaránt. Folytassák ezt a harcot ugyanazal a meggyőződéssel, mint eddig és meg fogják kapni minden becsületes párttag segítségét. De ennek a harcnak a módszere a türelmes, állandó nevelőmunka, nem csak a Párt felé feljutig elért művészek bevonása a szakmai munka sűrűjébe. A módszer: a klikkszellem, az elbizakodottság teljes felszámolása, a legszabadabb kritika-önkritika kell, hogy legyen. Eddig a pártönkivüli és pártönbelüli utitársak, azok a művészek, akik bár párttagok, őriznek magukban fenntartásokat a Párt kulturpolitikájával szemben, a Párt, a mozgalmi élettől, a szövetségstől lehetőleg távoltarották magukat, vagy legfeljebb formálisan vettek részt benne. És akár akarta Major és Horvai, akár nem, a Párttól távolállók, de elsősorban a harmadikutasok bujtak mögöttük, akik a jó szakembert tisztelték bennük, nem a jó párttagot, az utóbbit igen gyakran csak elnézték nekik.



Major és Horvai úgy érezték, hogy a Párt célkitűzéseitől, harcainak, és közben Major a Nemzetiben szembekezdült a pártszervezettel, magával a Párttal, a Szövetség pedig kommunista aktívák nélkül dolgozott. Nem vették észre, hogy kezdenek elszakadni a Párttól. Major és Horvai a Pártot egy-két vezető párt-vagy állami funkcionáriusba látták, nem támaszkodtak a pártaktívákra, munkatársaik sokkal inkább őket tekintették a Pártnak, mint a pártszervezeteket és ennek a különállásnak eredményeként a pártönkivüliek nem a Párthoz közeledtek, legfeljebb hozzájuk - ha közeledtek egyáltalán.

Ez a ma tartás a pártszervezetekkel, a Párttal szemben nem csak a Szövetség, vagy a Nemzeti Színház sajátossága, kisebb-nagyobb mértékben csaknem minden színházunkra jellemző, a színház vezetői és az ottani pártszervezetek viszonyában. Elég, ha a Vidám, vagy a Madách színházba utalok. Ez a helyzet mindenütt gátolja az egységfront igazi, egyetlen, a Párt vezetésével történő megteremtését.

Major és Horvai elvtárs hibáinak felületességüknek, a kritikához való nem megfelelő viszonyuknak, önteltségüknek gyökere és eredménye is ez a Párttal való nem megfelelő kapcsolat. Legáltalában következménye pedig az, hogy sem a Szövetségben, sem színházi és filméletünk sok területén nem valósult meg igazán a kulturális egységfront.

A Szövetségben nem volt pártaktív, ezért nem volt egységfront. A Szövetségben nem érvényesült a kommunista vezetés szerepe, ezért nem érvényesültek a pártszerű módszerek, a kritika-önkritika a legszabadabb vita, ezért volt félelem, gyanakvás, bizonytalanság, közöny és érdektelenség, ezért nem volt élet és fejlődés. Egységfront csak a Párt vezetésével lehetséges, enélkül csak az emberektől, élettől elszakított klikk, személyi kultusz. És a pártaktív megalakulásának legelső eredménye éppen a pártönkivüli művészek aktívabb bevonása lesz a Szövetség tényleges, nem formális vezetésébe.

Biznk abban, hogy Major és Horvai felszámolják hibáikat, hogy élni fognak azzal a segítséggel, amit a Párt Agit.Prop. bizottságának és a pártaktívának bárálata jelent. Keressék tévedéseik gyökerét ne csak a módszerekben, hanem a rossz nézetbeli, elvi alapon, szüntessék meg szavak és tettek köztösségét, és meg fogják kapni a pártaktív további őszinte, elvtársi segítségét. Ha ez megtörténik, a Nemzeti Színház kiváló művészi eredményei több segítséget fognak jelenteni egész színházi frontunknak. Major és a Nemzeti többi vezetői tartsák szem előtt Sztanislavszkij szavait: "Az élenjáró színház nem szolgálhatja csak saját művészi érdekeinket...a mi dolgunk az, hogy

fáradhatatlanul gondoskodjunk vívmányaink megőrzéséről és törekedjünk magunkkal ragadni a többi színházakat is." Biztosak vagyunk benne, hogy a következő színházi évad legfőbb eredménye az lesz, hogy /nem utolsósorban a megerősödő pártszertű, elvtársi szellem következtében, a Nemzeti segítségével/ - a Nemzetinek méltó versenytársai akadnak a művészi nivó területén is.

A Szövetség nibáinak objektív okai közé tartozik a Szövetség rossz szervezeti felépítése. Az Elnöki Tanács és a vezetőség kelettsége az elnöki tanácsot kizárólag reprezentatív jellegűvé tette. A területi beosztás elválasztotta az egyszakmájukat, rendezőket, színészeket, diszlettervezőket stb. Szttagolta a munkát, aminek rossz hatása elsősorban a filmtagozat munkájában látszott meg. Jórészen a rossz, területi beosztás okozta, hogy pld. a filmesek két értékes vitáján, ami a filmdramaturgiáról és a rendezésről folyt, a színészek nem vettek részt. A területi beosztás, mint a gyakorlat bebizonyította, nem biztosította a film megfelelő súlyát, ellenkezőleg, jelentéktelenné tette, fokozta a szakadást a film és színházi terület között, holott nagyon sok közös problémájuk van, akár a rendezőknek, akár a színészeknek, dramaturgoknak stb. Egyes szakosztályok, pld. a filmrendezői, önmagukban gyengék voltak. Részben ez a rossz szervezeti felépítés okozta, hogy a Szövetség munkája csak külső, reprezentatív megnyilvánulások, viták ankétok, általános területi jellegű megmozdulások felé /színházi, vagy filmvita/ tolodott, hogy a Szövetségben nem volt munkaközösségekben folyó alkotó munka.

Nagy és komoly feladatok állnak a pártaktiva előtt. Irányítani kell a párttagok olyan munkáját, mely a marizmus-leninizmus elveinek a magyar színház és filméletben való fokozottabb érvényrejtésére irányul. A Szövetség irányításával segítenünk kell a szakmai fejlődést, a pártszertű módszerek, a kritika-önkritika becsületes, segítő, elvtársias megnyilvánulásait. Küzdenünk kell az elleneséges ideologia ellen nemcsak a munkában, de a fejekben, szivekben is. Küzdenünk kell a karrierizmus, a klikkszellem, a megalkuvás minden formája ellen, elő kell segítenünk az utitársak fejlődését, minden tehetség aktív bekapcsolódását a munkába, elő kell segítenünk művészeink kapcsolatát dolgozó népünkkel. Feladatunk, hogy segítsük a kiemelkedő párttagok tevékenységét, hogy foglalkozzunk egek és nem utolsósorban a fiatalok fejlődésével is. hogy elhárítsunk előlük minden akadályt.

Segítenünk kell a Szövetség vezetőségét az egyéves munkaterv elkészítésében, melynek alapja feladatunk és a mai helyzet Bistositanunk kell a Szövetségben a rendszeres, folyamatos, gyakorlati alkotómunkát, az elvi kérdések állandó tisztázását a gyakorlatba kapcsolva. Új erőket kell bevonnunk a vezetőségbe, az eddiginél sokkal nagyobb számban pártonkívülieket is. Meg kell találnunk, elsősorban a pártaktívát, a Szövetség kommunista tagságán keresztül a tagság mozgósításának módjait.

Írányt kell ve nünk a Szövetség szervezi átépítésére. A Szövetségnek már most van függetlenített szervező titkára: Szilágyi Bea. Meg kell szüntetnünk az elnökség és vezetőség keletkezését. A területi beosztás helyett szakmai beosztást kell létrehozni:

- 1./ színász-rendezői /színház, rádió, film/
- 2./ ~~színház~~ dramaturg " " "
- 3./ színház és filmszcenikus
4. operai és zenei szakosztályt.

A dramaturgiai és a létrehozandó operai szakosztály fel kell, hogy vegye a kapcsolatot az író, illetve zenészszövetséggel. Ezenfelül minden szakosztályon belül területi /tehát pld. film, rádió stb./ vezetőségeket is létre kell hozni.

A Szövetség vezetősége közösen kell, hogy eldöntse az elvi és gyakorlati kérdéseket egyaránt, egyik tagnak sem lehet joga, hogy a vezetőség nevében te jesen önállóan és felelőtlenül intézkedjék

Szeptemberre elő kell készítenünk a Szövetség közgyűlését, ahol megtörténik az átszervezés és az új vezetőség megválasztása és ahol az előző saját és színházi viták során felmerült elvi kérdésekre a vezetőség választ ad, ahol a Szövetség jövő évi munkájának irányt szabunk.

Végre kell hajtanunk a Szövetség tagrevízióját. Sor kell, hogy kerüljön esetleg egyes művészeink kihagyására és új tagok bevonására, elsősorban az újabban nagy eredményt elért fiatalok, a vidék és különösen a film részéről. Vigyáznunk kell arra, hogy a Szövetség ne toldódjon el a szakszervezeti jelleg felé. A Szövetség jelenlegi taglétszáma kb. 350 fő, nagy. Tudatosítanunk kell, hogy a Szövetség tagjának lenni nem tréfa, hanem kitüntetés.

A Sztaniszlawszkij körökön keresztül meg kell szerveznünk és irányítanunk kell a szakmai továbbképzést. Ennek legelső feltétele, hogy rendelkezésre álljon megfelelő szovjet, népi demokratikus és magyar anyag. Függetlenített funkcionáriust kell beállítanunk az anyag felkutatására és lefordítására. Ebben az anyagban szerepeljen a főiskola legfontosabb elméleti anyaga is. A fiatalok



képzésre létesítendő studiookban, mint tanácsokat, be kell vonnunk az idősebb, tapasztaltabb művészeket. Külön kell foglalkoznunk a film-művészek továbbképzésének kérdésével. A szakmai oktatás színházakon belüli megszervezéséért és biztosításáért az igazgatók legyenek felelősek.

Köszöni kell fogunk az elvi problémák kidolgozásához. A minisztérium színházi és film főosztálya a Szövetségre támaszkodva hozzon létre munkaközösségeket egy-egy kérdés feldolgozására, astuán ezeket a művészek tárgyalják meg itt a Szövetségben. Ilyen kérdések legyenek elsősorban: hagyományaink a dráma, színjátszás, rendezés, kritika területén - a harmincas évek realista törekvései - a szovjet színház és film hatása művészetünkre - a formalizmus és naturalizmus jelentőségei mai színház és filmművészetünkben - a dramaturgiai munka fogatékonságai - a rendezés művészetének filmben és színházban - új alkotódószerek filmben és színházban - egy-egy nagy művésznők életpályája stb.

Neg kell műtettünk a színházi és film, egyes színházak, Fest és vidék elszakadását. Utazásokkal, rendezőcserékkel klubestekkel stb. A Szövetségek háttér alkalmassá kell tennünk klubélet kialakítására. A Szövetségben komoly szakkönyvtárat kell létrehozunk. El kell érünk, hogy az alkotás problémái ne maradjanak egyes színházak, rendezők, művészek magánügyei, azokat megvitassuk, tanuljunk egymástól.

Dolgozunk kell annak a célnak az eléréséért, hogy színház és filmművészetünk ügyei egész népünk ügyeivé váljanak, Művészi egyrést a patronázzalosságban tisztázni kell a patronázzalosság elvi kérdéseit, segítenünk kell a Szakszervezetet. Művészi az ügyei színjátszó legjobbjait be kell vonnunk a Szövetség munkájába, be kell vonnunk egész művészetünket, egyrést levelezéssel, de egy is, hogy kiadó vitákra, hívjuk meg őket, ide, a Szövetségbe. A néppel való kapcsolat további művészi fejlődésünknek egyik legfontosabb kérdése, művészeink ismeretnek munkájukhoz új eredményeket, tapasztalatot, hangulati állapot.

Művészeink elvűnk álló feladat, hogy segítsek a színházban tartandó évrégi viták megszervezésében a Szövetséget. Párk a viták, melyekben egy-egy színház elvű munkáján értékelik a színházak dolgozói, legyenek párhuzam, elvi alapon állók, segítsenek mindenütt feladatokat a kritikaként, segítsek a színház egyéni front megrendezését.

Művészeink a Szövetség előtt álló gyakorlati feladat a vidéki fronttal megrendezés, ami döntő lépés lehet vidéki és Fest egyenlőre való közlekedésben.

Az aktiva vezetősége a nyár folyamán kell, hogy előkészítse a közgyűlést és a jövő évi munkatervét

Hogyan dolgozzon a pártaktiva, hogyan vezesse a Szövetséget? Révai elvtárs az írókongresszuson válaszolt erre:

"irodalmi egység szervezeti értelemben azt jelenti: egységes írószövetség, baráti elvi együttműködés a kommunista és nem kommunista, a szocialista realizmus útján haladó és az ehhez az uthoz talán még csak közeledő szövetséges és utitárs és kommunista írók között. Ehhez hozzátartozik az is, hogy a kommunista pártszervezet az írószövetségben ne tolja máttérbe a szövetséget magát, ne sajtájtassa ki feladatait. Segítse, vezesse, de ne helyettesítse a magyar írók egységes szervezetét."

Ezek a mondatok azt hiszem a mi munkánk módszereit is megadják.

Az a célunk, hogy a kommunisták vezetésével megerősödjék színházi és filmfrontunk egysége, hogy a Szövetség pártaktivája és a körükék többszörös pártönkivüli művészek szilárd, biztos elvi alapon állva segítség népünk nagy harcát jövőjéért, igazáért és békéjéért.

Révai úr: Egy hiányosságra szeretnék rámutatni a beszámolóban. Gábor elvtárs beszélt a szakmai továbbképzés fontosságáról, azonban ezzel kapcsolatban egy nagyon fontos elintézendő kérdést kellene napirendre tűzni a határozati javaslatba. A szakmai előadások kérdését. A művészeti fejlődésünk legnagyobb akadályja, hogy nincs módunkban megnézni egymást. A szakmai előadások rosszul voltak szervezve. Mit látott a színész? a szakmai előadáson? Nagyon felkészült és azt látta, hogy a színházi területen többnyire olyanok találtak helyet, akiknek számára a szakmai előadás felesleges, mert nem szakmai nézőközhöztség volt, hanem olyanok, akiknek a színészek szolgálataik jutalmául odsadták a jegyeket. Olyanok, akik este is megnézhetnék az előadást. Ezt a kérdést rendezni kell, mert a mi szakmai továbbfejlődésünk lehetetlen a szakmai kritikája nélkül. Előfordultak olyan esetek, hogy mikor egy színészen egy előadás nem jól sikerült, akkor azért nem mutatták be, mert félték, hogy nem fog sikerülni. Például a Macbeth előadásával kapcsolatban a kritika elítélő volt. Egy ilyen klasszikus darabot meg kellett volna mutatni a szakmának, hogy a kritikából segítse kijavítani azokat a hibákat, amelyek az előadásban megnyilvánultak. Eppen így elmaradt nagyon sok előadás bemutatása.

Egyetlen zenés színházunk, az Opera teljesen elzárkózik szakmai előadások megtartásától. Mikor sor kerül egy-egy ~~opera~~ bemutatóra szakmai körök számára is, akkor az Operában a legkisebb részt éppen a szakma képviseli. Így volt ez legutóbb a Hattyúk tava, a Diótörőnél. Az operákat egyáltalán nem mutatják be. Az Opera egészen külön helyzetben érzi magát, mintha semmi köze sem lenne a szakma többi részéhez. Indokolatlan ez akkor, amikor arról beszélünk, hogyan segítsük egymást. Meg kell állapítanunk azt is, amikor egy-egy nagy szovjet produkció van, arra nincs módja a színészek legnagyobb részének, hogy megnézzék. Például Mojszejevék felléptek a Városi színházban, ott a mi színházunk kapott 10-14 jegyet a Szövetségtől. Elmentem az előadásra és tapasztaltam, hogy a nézőtérben olyanok ültek, akik este is elmenhettek volna, csak éppen a szakmának nem jutott hely. A VII-en például be kellett tőrnöm a Városi színházba, mert nem jutott egyszer sem hely. Itt nem pusztán szórakozásról van szó, hanem elképzelhetetlen a mi szakmai fejlődésünk anélkül, hogy más játékaikat ne tanulmányozzuk, és hogy bennünket megbiráljanak és mi is bíráljunk. Ezt a kérdést feltétlenül rendezni kell és szükséges, hogy a javaslatban helyet kapjon.



Major Tamás: Kedves Elvtársak! Gábor elvtárs titkári beszámolójával lényegében és egészében egyetérttek, ugyancsak egyetérttek személyem irányában elhangzott bírálattal is. Éppen ezért szeretném felhasználni ezt a mai aktívulást arra, hogy magam is elmondjam azokat a hibákat, melyek a Szövetség munkáját az én személyem részéről akadályozta.

Gábor elvtárs megemlítette, hogy a hibáknak legnagyobb, legkárosabb hatása az volt, hogy miközben a kulturális egységfrontot hirdettük és bizonyos területeken azért harcoltunk, a mi arisztokratikus és klikkszerű vezetésünk ennek a kulturális egységfrontnak megalakulását akadályozta meg. Ez így van elvtársak.

Egyetérttek Gábor elvtárral abban, hogy a mi arisztokratikus és klikkszerű vezetésünk nem azért alakult, mintha mi előnyöket akartunk volna biztosítani, vagy nem a Párt irányvonalát akartuk volna a Szövetségben érvényesíteni, de mi a Párt irányvonalát, az egységfrontot és idetartozik a kérdések mozgósításának kérdése is - és ezt mi elhanyagoltuk.

Klikkszerű volt a vezetés és ez félelmet okozott a tagságban és félelmet okozott az én személyemmel szemben is. Ezt súlyosbította az, hogy mi Horvai és Perczeller elvtárral gyakran nyilvános helyeken, tehát pártszerűtlenül ültünk össze és a színészek, az elvtársak és a pártönkivüliek joggal hihették azt, ~~xx~~ hogy ilyen könnyelmű módon döntünk olyan kérdésekről, amikor az ő sorsukról van szó. Ennek a klikkszerű vezetésnek az alapja - nagyon helyesen állapította meg Gábor elvtárs - a szakmai arisztokratizmus. Valami olyan önteltség, ami abból fakad, hogy mi azt gondoltuk, hogy csak az lehet jól elintézve, amit mi intézünk el. És ez megakadályozott bennünket abban, hogy munkát adjunk ki és azzal a pártszerű eljárással dolgozzunk, hogy a kiadott munkát ellenőrizzük és a kérdéseket mozgósítsuk.

Egyetérttek a kritikának azzal a részével is, hogy helytelen volt az, hogy a Nemzeti Színház ügyeit nem hoztuk a ~~xxxxxx~~ Szövetség elé. A Nemzeti Színháznak minden elért eredményei mellett vannak a házatáján olyan ügyek, amelyek a nyilvánosság elé kíváncskoznak. Így nem utolsó sorban a színház vezetőségének és a pártszervezet viszonyának kérdése. És a viszony a Nemzeti Színházban az utóbbi időben, egészen az utolsó taggyűlésig nem volt jó. És nagyon súlyos hiba. És súlyos hiba azért, mert azt eredményezte, hogy a pártönkivüliek, akik észre veszik azt,

hogy az igazgatóság és a pártvezetőség vagy annak egy része nem dolgozik együtt, azok mellém sorakoznak fel munkájukban, tulajdonképpen akaratomon kívül is a pártszervezet ellen sorakozhatnak fel, már pedig az, hogy a pártszervezet ellen sorakoznak fel, annyit jelent, hogy a Párt ellen sorakoznak fel. Ezt meg kell szüntetni. És ezt másképpen megszüntetni nem lehet, mint minden kérdésnek nyílt elvi feltárásával és nyilvánosságra hozatalával. Megtettük most az első lépéseket ebben az irányban és csak fokozni szeretném ezt, hogy ne legyen ki nem mondott dolog sem a színházban, sem színházi életünkben. Ezért ennek a mai aktávnak feladata, hogy mindjárt meg azt, amit Gábor elvtárs vagy én nem mondtunk el munkámmal kapcsolatban.

Ugyancsak meg kell említeni, hogy még itt a Szövetségben is - és erre Gáspár elvtársnő hívta fel a figyelmünket - arisztokratikus módon viselkedtünk pl. a konferencián is négyen ültünk egy asztalhoz, ahol mások nem ültek. Ha ilyen képet felidézünk elénk, akkor ez a kép visszafelé fordítva is, számomra is kellemetlen rossz emlék, amivel szakítani szeretnék.

Ugyancsak felvetődtek bíráló hangok a kádernevelés kérdésében. Az én véleményem az, hogy nagyon nehéz utat kell bejárni egy fiatal művésznek és legnagyobb felelősség fiatal művészeket nevelni. Elvi kérdésben a nevelés kapcsán nem szabad engedni. És ez a nevelés nem képzelhető el másképpen, mint állandó komoly egyéni foglalkozással. Ez a nevelés nem képzelhető el másképpen mint szisztematikus munkával és ez kizárja az arisztokratizmust, gunyos megjegyzések, stb. rendszerét, azt a rossz próbamódszert, melyet eddig a Nemzeti Színházban és a többi színházakban is gyakran alkalmaztunk.

Az ösztönösség ellen valóban küzdelmet folytattam munkámban és elfeledkeztem arról, hogy az ösztönösség bennem is megvan. Gábor elvtárs megemlítette az én önképzésem és politikai képzésem kérdését. Tényleg úgy áll a dolog, amíg pártiskolára nem mentem, szeszélyesen foglalkoztam a politikai kérdésekkel. Egy ízben Horvai elvtárs nyitott be a Nemzeti Színház igazgatói irodájába, amikor ott volt Sztalin elvtárs Agrárkérdésről írt könyve és én mosolyogva megállapi-

tottam, hogy ebből a könyvből sokáig fogok megélni. Ez rendkívül helytelen megjegyzés volt, öntelt megjegyzés volt és ennek úgy én előttem, mint mindenki előtt elrettentő példának kell lenni.

Amit az önteltségről említett Gábor elvtárs a többi színházak bírálatával kapcsolatosan, nem titok az elvtársak előtt és jó ezt is kimondani, hogy én nemigen jártam színházba, nem csak nagy elfoglaltságom miatt, hanem előfordult az gyakran, hogy egy-egy megjegyzés, vagy valakinek a bírálata alapján gyakran mondtam bírálatot olyan előadásokról, amelyet nem is láttam.

Amivel szeretnék még foglalkozni, az a bírálat és az önbírálat kérdése. Nem lehet elképzelni színházat egészséges bírálat és önbírálat nélkül. Az annál is inkább vonatkozik a Nemzeti Színházra, mert a Nemzeti Színháznak ezen a téren is példát kell mutatni. Nem állunk jól ezzel a kérdéssel sem a Nemzeti Színházban. Most igyekezzünk hibáinkat kijavítani. Azt a bizonyos 5 %-t igazságot megtalálni a bírálatban az utolsó időkig nem igyekeztünk. Ez annál is inkább súlyos hiba, mert a bírálattól való félelem miatt, a pártszervezettel való rossz viszony miatt magam támadtam meg a Madách Színház vezetőségét és ugyanakkor elfelejtettem rendet teremteni ebben a kérdésben magammal szemben.

Elvtársak! Én azt szeretném, ha jövő munkámat, mint ahogy az eddigi bírálatok alapján igyekszem kijavítani, minden örömmel azon tudnék lenni, hogy segítsen a Szövetség aktivájának munkáját, segítsen példaadással, a bírálat és önbírálathoz való viszony kérdésében, párt-szerűség kérdésében és az egységfront politikájának kérdésében. Ezért kérem az elvtársakat, hogy az én önbírálatomhoz szóljanak hozzá.



Horvai István: Gábor elvtárs beszámolójával egyetérttek teljes egészében. Magam részéről csak a Szövetség vezetésében és a színházi életben elkövetett hibákra, illetve Major elvtárral közösen elkövetett hibáim okáról szeretnék még egyszer beszélni és bár egyeznék ezek Gábor és Major elvtársak megjegyzéseivel, mégis el szeretném mélyíteni és személyemre kiegészíteni. Azok a hibák, melyeket a Szövetségben elkövetettünk, egészen világos, hogy elsősorban Major elvtárs és az én hibás vezetésem következtében történt meg. Akkor, amikor a Szövetség ügyét kritikailag először kezdtük vizsgálni, akkor még kizárólag szövetségi hibáknak láttam ezeket és azt gondoltam, hogy a hibák főoka, hogy a Szövetség nem dolgozott és azt hittem, hogy a szövetségi munka első felére az jó munka volt és a vezetésem felületességét okoztam azért, hogy szeptembertől-februárig a szövetségi élet ~~leállt~~ leállt.

Most már, miután bővebben gondolkoztam a dolgokon, világosan látom, hogy a Szövetség vezetésében levő hibák tünetei azonosak a hibákkal melyeket egész működésünkben elkövetettünk, sőt azok a tünetek jóval erősebbek a Szövetségben, mint a gyakorlat munkában, de utolsó hónapban az Uttörő színházban is kisebb mértékben, de azonos hibák fellelhetők a színházi munkában is. Holott ezt nem ismertem el.

Elsősorban a Szövetségben elkövetett hibákról beszélek. A színház és filmélet továbbfejlesztésének kérdését sokkal alaposabban kell megbeszélni, külön a színházak és külön a film területén elért eredményeket és hibákat és sok olyan hibára fogunk rájónni, amit észre sem vettünk. A Szövetségben okozott hibákat alaposan elemeztük és úgy érzem, hogy azokat tisztán látom. A Szövetséget Major és én vettük. Egészen szűk csoport, ahol még a vezetőség tagjait sem vontuk be. Major pártiskolára menetelig ketten, azután én vezettem. A vezetőség, de főleg az elnökség tagjai semmiféle munkát nem kaptak. A színházi ter eket úgy készítettük elő, hogy két-három emberből álló szűk aktivákat vontunk be és folyamatosan elfogadtattuk az egész tervet, mikor már az terv ki volt dolgozva részünkről. Ez a pártszerűtlen vezetés elriasztotta a vezetőség tagjait a munkától. Egy-egy tervről telefonon döntöttem úgy, hogy felhívtam az egyik tagot, telefonon beszéltünk és én döntöttem, hogy megfelel-e vagy se, és így alakult sok napon keresztül a Szövetség munkája. A Szövetség vezetőségének többi tagjai nem tudtak a többi szakosztályok munkáiról.

Ebből a példából tervszerűen következik azután, hogy a vezetésen kívüli tagokat nem vontuk be a Szövetség munkájába. Erről a módszerről Major elvtárs és én azt hittük, hogy a művészi munkában a kulturális egységfrontot akarjuk megvalósítani.

Hogy a klikkrendszer ennyire megnőtt, annak főoka, hogy nem volt kommunista aktív. Ezért is előlések vagyunk személy szerint én is. Szorgalmaztam több alkalommal a kommunista aktív megteremtését, de egyes felmerült akadályok ellen nem haroltam tovább az aktív megteremtéséért. Ennek az az oka, hogy nem is érezttem ezt nagyon szükségesnek. Így nem éreztük a vezetésben a pártaktív a Párt irányítását, vezetését, segítségét. Gábor elvtárs rám nem vonatkoztatta, de a Szövetségben én magam éreztem magamat a Pártnak. Ennek kiinduló pontja a szakmai arisztokratizmus. Ez nyilvánult a káderek kiválogatásában. Minden alkalommal a szövetségi előadó kijelölésénél, vitavezető meghívásánál, szakosztály vezetéskisebb munkaközösség vezetésének kijelölésénél, mindig elsősorban a felvetett neveknel a hibákat láttuk, mindig azt, hogy miért nem alkalmas a munkára, hogy milyen hibát követett el, hogy jelentkezték művészetükben a kispolgári csökevények és erről következtettem, hogy milyen lehet ezeknek a világnézete. Hogy tudja kellőképpen érvényesíteni Pártunk kulturpolitikáját, hogy tudja a kérdéseket megoldani. Nyilvánvaló, hogy akkor sem volt igazunk, mikor így bíráltuk meg művészeink művészi munkáját. Mert azt nem figyeltem meg, hogy két órán keresztül milyen eredményeket mutattak fel, hanem hogy milyen multbeli hibák ragadtak meg játéukban. Megmondom, hogy nagyon kevés művészt tartottam kivételnek ezen a téren és bár én magam azt hittem, hogy szeretem a művészeket, lebecsültem legnagyobb részüket. Ez az j lentette, hogy megnéztem egy előadást és láttam, hogy Ladányi ilyen és ilyen hibával endelkezik. Ezt szépen eltettem magamnak egészen februárig úgy éltm, hogy Ladányi még mindig önmutogató. Ugyanakkor saját hibáimat egyáltalán nem vettem észre és tökéletesnek hittem művészi e gondolásaimat. Így a kádereket hibáik alapján ítélttük meg, magunkat pedig saját arányaink alapján. Azt is el kell mondanom, hogy ennek a hibás nézetnek kiinduló pontja Major elvtárs vezetésében rejlett, akinek munkáját nagyon sokszor megcsodáltam, főleg azt, hogy egyes előadások próbáin hogy tud harcolni, a színészeinkben rejlő kispolgári magatartás ellen. De ugyanakkor ezekről az emberekről ezeknek a hibáknak alapján ítelt, midőn az illető ezt levetkőzte, mégis a próbák itélete maradt benne.

Igy alakult ki Majorban egy még helytelenebb magatartás, hogy nem bizott a sajátmaga vezette káderekben, Ezt a lenéző magatartást Majorral folytatott munkám folyamán és a bennem meglevő hibákból magam is elkövettem és gátjává vált a színházi és szövetségi munkámnak. Gáspár Margittal volt vitám a Gerolsteini nagyercegnővel kapcsolatban. Az volt a nésetem, hogy a művészi megoldása nem méltó a mi operett-kultúránk fejlődéséhez. Mi ilyen művészietlenül nem ábrázolhatjuk az ellenséget. És nem vettem észre azt a döntő kérdést, hogy milyen politikai fordulat állott be operettszínpadunkon, hogy először neveték ki az amerikai imperialistákat az operettszínpadon. Ez is szakmai arisztokratizmus, amit nem vettem észre, sőt védtem ezt az álláspontot. Ez a konferencián robbant ki, mikor Gáspár elvtársnő az operett nagymányairól beszélt és annak ellenére, hogy semmit nem értettem a kérdéshez, csak az az elmélet nekem nem tetszett, lenéző módon megsértettem Gáspár elvtársnőt, pedig nem értettem hozzá. Nyilvánvaló, hogy ez a magatartás önteltségemből fakadt. Az önteltség onnan eredt, hogy elméleti és szakmai felkészültségemet sokkal többre tartottam a velem együtt levő, vagy a munkában alárendelt elvtársakénál. Ebből fakadt, hogy a vitákon olyan mértéket állítottam fel mint a szövetségi, mint a színházon belüli vitákon azokkal a káderekkel szemben, kiket fejleszteni kellett volna, hogy eleve lenetlenné tetteam a vitáknak olyan mértékben való kialakulását, hogy ki merjék fejteni álláspontjukat, nem beszélve arról, hogy sokszor teljesen helytelen állásponton voltam. Ez az önteltség főleg ebben az évben lépett fel. Nagyon sok helyen dolgoztam, tiltakoztam a munka túlhalmozása ellen, nem kartam vállalni, de önteltségből elvállaltam. Mindezeket a hibákat elnéztem magamnak. Különösen jellemző volt ez arra az időre, mikor a Ljubov Jarováját rendeztem, mikor ott igen nagy munkát végeztem és minden más munkát elhagytam, úgy hogy hel yetteset nem állítottam és így a Szövetség munkája 3 hónapon keresztül megnalt. Ha széles káderpolitikával és helyettesekkel dolgoztunk volna, akkor nem állhattott volna elő a Szövetség munkájában ez a nem megtorpanás. Ezért a Szövetség munkájában nem fejlődött ki bírálat és önbírálat. Itt is szeretnék hozzátenni egy egyéni megjegyzést. Én azt hittem, hogy soha a bírálatot nem fojtom el, mikor ez velem kapcsolatos. Azt hittem, hogy engem bírálhatnak a Szövetségben és a színházban is és nem félnek. Ényleg nem dörögöltem le senkit, amennyiben bírálatot mondtak egyesek, elfogadtam. De azt nem vettem észre, hogy mind kevesebbet mondanak bírálatot. Nálam is felmerült a bírálat elnyomásának az egyik módszere,





Tapolcsei Gyula: Major elvtárs birdlatát a Nemzeti Színház párttagjai másodsor halljuk. Ezenbe jut az Revisorból egy mondás, hogy a levélben egyszer van megírva, miért mondja el kétszer. De fontosnak tartom, hogy a Szövetségben is előjőjenek ezek a kérdések.

Ha Major elvtárs és Horvai elvtárs önkritikát gyakoroltak, nekünk sem árt önkritikát gyakorolni a Szövetséggel szemben. Mi is beleesünk abba az önteltségbe, hogy csak Major elvtárs és Horvai elvtársak voltak a hibásak, mi is hibásak voltunk több esetben. Erre a magam személyében példát tudok mondani.

A szövetségi vitákon egy-kétszer résztvettem és hozzá is szóltam és később csak akkor jöttem el, ha nagyobb szerepet játszottam és meg voltam sértve, ha a többiek odahaza maradtak, holott máskor én sem mentem el. Így történt meg, hogy volt olyan vita, amit nem lehetett megtartani, pl. a Külön a házasság vitáját, résztvevők hiányában. Igaz, hogy a Szövetség elkövette azt a hibát, hogy azt mondták, hogy meg fogják tartani és arra gondosabb propagandát fejtenek ki, de nem tartották meg. Nekünk is hozzá kell járulni ahhoz, hogy a szövetség vezetősége eredményesen dolgozhasson.

Ahogy Wáber elvtárs említette, gátló körülmény a nagy elfoglaltság, de mégis meg lehet oldani, mert a színészek minden tagja nincs mindig elfoglalva.

Major elvtárs és Horvai elvtárs kritikájával kapcsolatban: Ha kritizálok valakit és hibáit felemlítem, akkor érveit is jobban fel kellett volna említeni, amit hiányolok Wáber elvtárs kritikájában, mert hiszen nem vitás, hogy Major és Horvai elvtársaknak a Szövetség létrehozásában nagy érdemeik is vannak hibáikon kívül.

Wáber elvtárs felszólalásában még azt hiányolom, hogy a filmről szólva beszélt arról, hogy a színházról elszakadt és ahol nem említette a Rádió problémáját. A Rádió legelőbb olyan fontos munkaterülete a szocialista államnak, mint a film, vagy a színház. Kérem, hogy a határozati javaslatban, ahol a felszólalás szerepel, vonják be a Rádiót is.

Szerepel még a felszólalásban a tapasztalat átadása. Ennek legfontosabb pontja, hogy tapasztalatokat kapjunk a Szovjetunióval. Mi, akik nem részesültünk ebben a szerepben, hogy a Szovjetunióban tanulmányozunk, tanulmányozunk úgy, hogy a miénknek előjőjenek hozzáink. Erről Rádai elvtárs már

tett említést.

Az Operával kapcsolatosan azt hallottam, hogy a Diótörőből volt szakmai előadás, de erről mi színészek nem tudunk, nem hirdették meg a színházak.

Amikor Obrascov elvtárs itt volt, a színészeknek tartott egy előadást a Jókai uccában. Itt nagynehezen sikerült egy jegyet kiverekednem. És amikor elmentem, kísült, hogy a jegy a karzaton a legutolsó sorba szól. Ezt nem előkelőségből mondom, de bábokat látni onnan fentről nehéz dolog, vagy szóltak volna, hogy katonai távcsövet hozzak. Onnan még emberi arcokat sem lehet látni, nem bábokat. Nem tudom szabad-e szerénytelenség nélkül megemlíteni, hogyha én az egyszerű tag az utolsó sorban kaptam helyet, háva kaptak helyet a nővendékek, vagy a műszaki személyzet, akiknek nem volt annyira fontos magukba szivni azt, amit Obrascov elvtárs bemutatott. Később sikerült egy jobb helyet kapni, mert elromlott a villany és lerogantam oda segíteni. A Szövetség hasson oda, hogy ne történhessen meg - arról nem is beszélve, hogy az milyen galád dolog - hogyha egy színész jegyet igényel, ne a pedikűrnek adja oda. Ilyen előadásokon ne csak a jegyet kelljen bemutatni, hanem a szövetségi igazolványt is és a szövetségi tagok ne sértődjenek meg, ha kéri az igazolványt. A szakmai előadásoknak azt a célt kell szólniuk, ami a szövetség célja, hogy abból tanulhassunk, hogy a Szovjetunió és a népi demokráciák művészei ne olyanoknak játszanak, akik nem tanulnak belőle, de esetleg nem is óhajtanak tanulni abból, amit idehoznak és bemutatnak.

Kérem az elvtársakat, hogy a határozati javaslatba a Rádiót vegyék fel és ezeket a szempontokat is és a pártaktíva hasson oda, hogy a következő vezetőséget jobban ellenőrizze és magunk is százszázalékosan igyekezzünk segíteni a Szövetség vezetőségét.



xx. József

Kiss ~~Ádám~~ Ádám elvtárs beszámolójában elmondta azt, hogy a filmtagozat milyen rosszul dolgozott. Ha végigtekintjük a filmtagozat másfél évi munkáját akkor egyet kell értenünk a bírálattal. Igen kevés pozitív volt az, amit Gábor elvtárs felsorolhatott, rendkívül szűkös és egyoldalú volt az a munka, amelyet a Szövetség filmtagozata kifejtett, szinte kizárólag szakmai vitákra korlátozódott és ezek is meglehetősen kisszerűek voltak. Tehát a filmtagozat egyrészt korántsem végzett elég munkát, másrészt a viták megszervezése és a színvonaluk igen gyenge volt. Öbbször felvetettük, hogy hogyan lehetne a viták színvonalát emelni, de nem tudtuk megtalálni a megfelelő megoldást. Utókövetjük el az alapvető hibát, hogy nem választottuk ki tervszerűen a megvitatásra kerülő filmeket sem. Így egész sor magyar filmet sem vitatunk meg a népi demokráciák egyetlen filjét sem és szovjet filmet is nagyon keveset. A vitákon a filmszakemberek közül is igen kevesen jelentek meg, kritikus és színész szinte egyáltalán nem jelent meg. Meg lehetne számlálni, hogy hány jelent meg. Nem tudtuk kellőképpen mozgósítani még azokat a színészeket sem, akik a megvitatott filmekben szerepeltek. Így a hozzászólások színvonala igen alacsony volt. Elyesen jegy ezt meg Gábor elvtárs, hogy legtöbbször a Szövetség vezetői szoltak hozzá és nem vetették fel azokat a ~~rpm~~ problémákat melyek a filmgyártás legfontosabb problémái és így nem utak semmi komoly segítséget a hibák kiküszöbölésére. Tehát maguk ezek a viták is egy egész sor hibát mutattak, hogy a továbbiakban komolyan meg kell vitatnunk, hogy milyen módon szervezzük meg ezeket a vitákat és hogyan álljunk hozzá és hogyan emeljük a hozzászólások színvonalát. Az sikerült volt, ahol Pudovkin elvtárs is résztvett, ahol igen nagy érdeklődés mutatkozott és a hozzászólások helyes színvonalúak voltak. Ugyanakkor nem foglalkoztak egy egész sor olyan feladattal, amelyen a szovjet tapasztalatok megismerésének a hiánya. Ezeket sem csak úgy lehet megismerni, hogy a szovjet filmeket megvitatjuk. Ez igen kevés. Nem ismertettünk szovjet szakirodalmat. Pedig sok olyan szovjet filmfolyóirat van, melyeknek tartalmát a mi feladatunk lett volna a tagsággal megismertetni. Nem használtuk fel eléggé azokat az ittlevő szovjet szakembereket, akik segítettek volna nekünk. Utókövetjük elvtárs Pudovkin elvtársra célzott. Igen komoly hibát követtünk el akkor, amikor az itt tartozkodó Kamafov szovjet filmoperatőrt egyszer sem hívtuk meg, nem tartott nekünk előadást. Pedig ő a legnagyobb örömmel eljött volna. Tehát a szovjet tapasztalatok átvételénél nem vettük igénybe azokat a rendelkezésünkre álló módszereket, amelyeket a továbbiakban fel kell használnunk. Átségtelenül nagy hiba volt a

Szövetség munkájában, hogy nem próbáltuk meg a filmművészet különböző területeinek az összehozását. emcsak ott áll fenn komoly hiba, hogy a film és a színház el van szakadva, el vannak szakítva a filmművészet különböző területei. Az egyes gyárak külön világot alkotnak, nincsenek kapcsolataik egymással, egészen helytelen, néha ellenséges viszony áll fenn közöttük, melynek megszüntetése döntő mértékben a Szövetség feladata lett volna és lesz. Kétségtelen, hogy ezek a területek igen sokat tudnának segíteni egymáson.

A szovjet játékfilm rendezők igen sokszor felhasználják a dokument-filmek tapasztalait. A mi feladatunk ott volna, a különböző területek között az ellenséges viszonyt megszüntetni. Kétségtelen, hogy ezeknek a hibáknak egyik főkezője én vagyok, mint a filmszakosztály titkára. Ezt a hibát az is súlyosbítja, hogy én láttam a dolog jelentőségét kezdettől fogva láttam, hogy vannak hibák, nem olyan alapossággal, mint itt láttam és ~~akkor~~<sup>volt</sup> is egy sor elképzelésem a munka javítás ra, de nem voltam elég kitartó ezeknek az elgondolásoknak a megvalósításában. Jó példa erre az, Jó példa erre az, hogy tavaly ősszel felvetettük azt az elgondolást, hogy a filmgyárak területén is létre kellene hozni egy Sztaniszlavszkij körnöz hadonlót a Dokument filmgyárban sikerült is, ha nem is működik a legjobban. A játékfilmgyárban felvettem, de nem voltam elég kitartó a gondolat szorgalmazásában, ennek következtében máig sincs ilyen kör és ennek egyik alapja, hogy nem vetődtek fel az elvi művészi problémák. De egész sor ilyen gondolat felvetődött, de nem voltunk elég kitartók a jó elgondolások kiharcolásában. Általában a filmszakosztályban is teljesen hiányzott az a harcos, forradalmi szellem, amely az elgondolások, a munkaterv megvalósítását lehetővé tette volna. Ennek egyik alapja az volt, hogy el volt szakadva a filmszakosztály vezetősége a tagságtól, nem érvényesült a kritika és így, ha valami megvalósult, úgy is jó volt, ha nem valósult meg, senki sem szólt. Nem hívuk össze a filmszakosztály tagjait, hogy felvehettünk volna különböző javaslatokat, melyek sejtettek volna. Az aktiva egyik legfőbb feladata éppen ennek a harcos szellemnek megvalósítása lesz, hogy idejében felfedjük a hibákat, az elhatározásokat következetesen megvalósítsuk. Ugy érzem, hogy ez a kritika, amit itt megkaptam, segíteni fog az elkövetett hibák javításában és a továbbiakban jobb munkával támogatom a Szövetség fejlődését.

Ladányi Ferenc: Gábor elvtárs és Kiss elvtárs megelejtette azt, hogy az egyik legértékesebb és legnívósabb vitája a Szövetségnek a Dalolva szép az élet vitája volt.

Megállapította Gábor ~~xxx~~ elvtárs, hogy Fudovkin elvtársat a vita után formálisan elzárták a színészekről és a Szövetségtől. Fudovkin elvtárs egyik napról a másikra elutazott Magyarországról és úgy hallottam, hogy Indiáig meg sem állt, miután Magyarországon túlhalmozott munkában részesítették. A napi munkarendszere úgy volt a filmgyár vezetősége részéről beosztva, hogy nem volt ideje ahhoz, hogy a színészekkel és a színésztársadalommal közelebbi kapcsolatot tudott volna teremteni.

Tegnapelőtt találkoztam a Margitszigeten Fudovkin elvtárral, tudomásom szerint két hónapig itt lesz Budapesten. Amikor beszéltem vele, azt mondta, hogy nem elég beszélgetni a nép embereivel, munkásokkal parasztokkal, hanem úgy kell megismerni őket, mintha 10 liter vodkát ittunk volna meg velük. Azt értette ez alatt, hogy olyan barátságos viszonyba kell kerülni, mintha ennyi időt együtt töltöttünk volna.

Itt van ez a nagyszerű ember, aki szakmailag és emberileg prototípusa a szovjet embernek és Obrascovon kívül nem találkoztam ilyen kitűnő elvtárral - szükségünk arra, hogy ezt az embert úgy ismerjük meg mint szovjet embert, mint az új idők új emberét.

Azrem a Szövetség vezetőségét, hogy tegye lehetővé, hogy Fudovkin elvtárral összekerülhessünk ez alatt az idő alatt és úgy beszélhessünk vele, mintha legalább 1 liter votkát ittunk volna meg együtt.

országos elvtárs



Jákó Fali: Legelső javaslatom, hogy a legközelebbi aktiva és általában az aktiva ülésekre a meghívókat napirendi ponttal lássák el, mellékeljük annak anyagát és így el tudjuk kerülni azt, hogy olyan hozzászólások is legyenek, amelyek nem ide tartoznak. Az aktiva megalakulása tényleg döntő fordulatot jelent a Szövetség életében, hogy az aktiva tényleg jól dolgozzon, ezt csak úgy lehet elérni, hogy kommunista módra tervszerűen dolgozzunk. De, ha az aktiva tagjai nem támogatják a vezető séget, a munka soha nem lehet teljes és az aktiva tagjait éppen olyan felelősség terheli, mint az aktiva vezetőséget.

Javasolom, hogy dolgozzon ki a vezetőség egy általános egy éves tervet és ennek keretén belül egy részletes 3 hónapos munkatervet szeptember 1.-ig Horvai elvtárs felszólalásában rámutatott a színházvezetés, a színház munkájának fejlesztése és a pártszervezet közötti kapcsolatra. Általában véve a színház és a film pártszervezeteinek munkája nagyon sokban hasonlít az aktivamunkájához. Az a cél, hogy általánosságban véve a Szövetség munkáját megjavítsa és azokban az elvi kérdésekben hozzon döntéseket, amelyek a színházi és film terület munkáját megjavítják. Éppen ezért azt kérdezem, hogy milyen kapcsolatban lesz az aktiva a színház és a filmgyárak pártszervezetével anélkül, hogy az aktiva maga egy csucsszerve volna az említett pártszervezeteknek. Éppen ezért van egy javaslatom a vezetőség felé, mégpedig az, hogy hívják meg a vidéki elvtársakat, illetve minden pártszervezetből a vezetőség tagjait, külön a budapesti, külön a vidéki színházak és külön a filmgyárak pártszervezetei vezetőségeit annál is inkább, mert a színházak és film pártszervezetei olyan körülmények között dolgoznak, amit nem lehet általában a pártszervezetek munkájára ráhozni. Az aktiva vezetősége segítséget tud nyújtani a színházak és filmgyárak pártszervezeteinek. Az a kérdésem, hogy a vidéki elvtársakat hogy tudják bekapcsolni ebbe a munkába. A vidéki elvtársak még nehezebb körülmények között dolgoznak, mert sok vidéki színház pártszervezetének laza a kapcsolata az illetékes pártbizottsággal. Még egy javaslatom van, az, hogy éppen a pártszervezetek munkáinak megjavítása ügyében ~~járjanak~~ javasolják a párttitkárok, hogy az új szervezeti szabályzat 39. pontját terjesszék ki a színházak és filmgyárak pártszervezeteire is. Ez fokozottabb felelősséget ró a pártszervezetek munkájára és arra a pártbizottságra, amellyel közvetlen kapcsolatban vannak.

Simonyi Két kérdéssel szeretnék foglalkozni. Egyik, amit az elvtársak előterjesztettek, hogy nem szoros a kapcsolat a színház és a film között.

Feladosság terheli a pártbizottságokat, mert a színházi munka szorosan összefügg és nem lehet másképpen megoldani azt a hatalmas feladatot, amelyek kulturális területünk előtt állnak, ha nem eszük ki a javaslatokat és ezekből tanulva a többi színházak nem követnek el hibákat, amelyeket ma is kijötték.

Hogy mennyire nagyok a hiányosságok, bizonyítja az is, hogy az Operaház ma sincs képviselve. A szíjjelenségnek meg van az oka és ezért valakit feladosság terheli is. A hibákat csak úgy lehet kijavítani, ha az elvtársak javaslatot tesznek arra, hogy a hibákat hogyan lehet kijavítani.

A másik kérdés, amit felvetni szeretnék, a napirendi ponttal kapcsolatban van. A hibákat a napirendből ismerem, és azt kell mondani, hogy súlyos hiba az, amit Gábor elvtárs felvetett és ezek abból fakadhatnak, hogy az elvtársak, akikről szó volt, nincsenek tisztában a marx-lenini elmélettel, vagy ha tisztában vannak, nem tudják jól alkalmazni. És ha ismerik a marx-lenini elméletet, akkor nyilvánvalóan fokozottabban terheli őket az elvtársakat feladosság az elkövetett hibákért.

Az elhangzott kritika bizonyos fókáig formális volt és azt úgy lehet kijavítani és a javaslatom az lenne, hogy a Bizottság három hónap múlva vizsgálja meg az elvtársak munkáját. Tíznek ki határidőt arra, hogy mikor nézik meg ezeket az elvtársaknak a munkáját, amit időközben állandóan figyeljenek és segítséget is nyújtsanak. Nyilvánvaló, hogy így csak az elvtársak hibáikat ki fogják javítani. A hiba annál is súlyosabb, mert párttagok az elvtársak és funkcionáriusok.

Az ellenség fokozottabb mértékben támadást indít és egyre nagyobb mértékben támad és látni látjuk, hogy a film, rádió és a színház területén az ellenség meglopulva támad és ha a kommunizmus nem alakítanak egyéget és nem indulnak harcba a régi burzsoá ideológia megsemmisítéséért és az új szocialista realista művészet megvalósításáért, akkor a mi hazánk sokkal hamarabb és mélyebben lesz, hogy a harcot megkezdjük, ezáltal, ezáltal, hogy a kommunizmus megkezdje a munkát egyégetesen vívja előre, hogy mind előbb győzelemre kerüljenek.

szocialista realizmus

Az elvtársak munkáját vizsgálja felülx egy bizottság és az itt lévő elvtársak segítsék az elvtársak munkáját és mutassanak rá a hibákra. Tanulva a mai értekezletből, a hibákat kijavítva komoly eredményeket tudunk elérni a művészet területén.

csz/1938.10.17.17.17.



Máriássy Félix: Én is úgy kezdem, hogy egyetérték Gábor elvtárs beszámolójával. Teljesen igaza van akkor, amikor azt mondotta, hogy a filmtagozat vezetősége tagjainak nagyrésze nem igen vette ki részét magában a vezetésben. Ezzel nem akarok kibujni az alól, hogy magam is rossz munkát végeztem, különösen ott éreztem ezt, hogy mikor az egyes hibákat feltártuk, nem jeleztük utána eléggé, hogy ezeket a hibákat kijavítja a Szövetség vezetősége. Ezek közül elsősorban a tagrevizio kérdését szeretném felvetni, amely legnagyobb mértékben megnehezítette a filmtagozat munkáját. Rajtam kívül hét rendező tag van, ugyanakkor kimaradt három olyan rendező, akiket kormányzatunk méltónak ítélt arra, hogy kimenetnek külföldre, még nem tagjai a Szövetségnek. Ezeket sokszor felvettük vezetőségi ülésen és nem történt semmi. És itt látom a mi hibánkat. Azt hiszem, hogy egyik legnagyobb feladat a tagreviziot a filmterületen keresztülvinni. A másik kérdés, amelyről beszélni kell, az az oktatás kérdése. Az oktatás a filmgyárakban teljesen szervezetlen. A minisztérium elkezdett egy oktatást, amely 3-4 előadás volt, utána abbamaradt, legtöbbször semmiféle oktatásos formában nem vesznek részt. Azt hiszem, hogy az oktatásnak egyik szerves része az is, hogy elvi kérdésekkel foglalkozzunk és azokat kivitatassuk. Itt volt két előadás, amely megmutatta, hogy ha komolyan szervezünk meg egy előadást, akkor a filmterületről eljöttek a Szövetség tagjai. Csak azok nem jöttek el, akikkel vitatkozni akartunk, mert azon a vitán, ahol erről volt szó, összesen két színész jelent meg, dacára annak, hogy délután 3 órára volt kitűzve, amikor általában ráérnek. Hogy ezek a viták ilyen rosszak, nemcsak arról látom, hogy nem voltak kellően megszervezve. Alapvető hiba, hogy nem voltak meghatározva eléggé teljesen a filmtagozatnak a feladatai és ezért ezek a filmviták nem illeszkedtek bele egy problémába. Szögezzük le és dolgozzuk ki akár az aktív, akár a Szövetség vezetősége a filmtagozat munkatervét és aszerint dolgozzunk. Arra vonatkozóan pedig, hogy a vitákon kevesen voltak, hogy egyeseket el kellett halasztani, ennek legfőbb oka az volt, hogy a filmszakemberek, de a többi szakemberek szakmai tagjai nem látták eléggé azt, hogy mit jelent, ma egy művészi alakításnak a vitája. Nem érdekli őket, hogy mit mondanak a többiek. Ennek lehet részben az az oka, hogy nem jönnek el a kritikusok, az írók és esetleg maguk a szereplők. De nagyon sokan nem becsülik a kritikát, nem szeretik, ha kritizálják őket. Akkor lehet eredménye a vitáknak, ha tudatosítani fogjuk, hogy ez egy narci kérdés, egy ilyen vitára eljönni. Szélszél nem tudunk fejlődni.

Simon Eusebi: Feltessük szavazásra a kérdést, hogy folytassuk-e a vitát, tekintve, hogy 6 óra van és Gábor elvtársnak el kell mennie, vagy valamilyen más időpontban folytatjuk az aktívá ülést. A vitát a vidéki események festíválja alatt fogjuk folytatni. Addig az elvtársak is hozzászólhatnak Gábor és Horvai István elvtársak önkritikájához és javaslatokat tehetnek, hogy a jövőben a Szövetség hogyan dolgozzon. A Szövetség nem tudott jól dolgozni, mert nem volt aktív. Kérem az elvtársakat, hogy készüljenek fel.

szavazás kezdődik